

Hoger
Algemeen
Voortgezet
Onderwijs

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit v.w.o.-h.a.v.o.-m.a.v.o.-v.b.o. Voorts heeft de CEVO op grond van artikel 39 van dit Besluit de *Regeling beoordeling centraal examen* vastgesteld (CEVO-02-806 van 17 juni 2002 en bekendgemaakt in Uitleg Gele katern nr. 18 van 31 juli 2002).

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van de artikelen 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit van belang:

1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door de CEVO.

2 De directeur doet de van de examinator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de gecommitteerde toekomen.

3 De gecommitteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door de CEVO.

4 De examinator en de gecommitteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.

5 Komen zij daarbij niet tot overeenstemming dan wordt het aantal scorepunten bepaald op het rekenkundig gemiddelde van het door ieder van hen voorgestelde aantal scorepunten, zo nodig naar boven afgerond.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de CEVO-regeling van toepassing:

1 De examinator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.

2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinator en door de gecommitteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.

3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:

3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;

3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;

3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;

3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;

3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;

3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;

3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen.

4 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.

5 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.

6 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan de CEVO. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.

7 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.

8 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen. Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur. De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

N.B. Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.

3 Vakspecifieke regels

Voor het examen geschiedenis HAVO kunnen maximaal 77 scorepunten worden behaald.

Voor dit examen is de volgende vakspecifieke regel vastgesteld: Vakinhoudelijke argumenten moeten afkomstig zijn uit gezaghebbende, wetenschappelijke publicaties.

4 Beoordelingsmodel

Antwoorden	Deel-scores
------------	-------------

Dekolonisatie en Koude Oorlog in Vietnam

Maximumscore 2

- 1 Uit het antwoord moet blijken dat:
- door de dekolonisatie in Azië nieuwe staten ontstonden 1
 - waarvan het onzeker was welke positie die in zouden nemen in de Koude Oorlog / welke politieke kleur zij zouden krijgen 1

Maximumscore 4

- 2 Een juist antwoord bevat de volgende elementen:
- een juiste weergave van het Tonkin-incident (bijvoorbeeld: Amerikaanse torpedobootjager wordt aangevallen door Noord-Vietnam) 1
 - een juiste weergave van de Tonkin-resolutie (bijvoorbeeld: Johnson krijgt van het Congres een vrijbrief om de problemen in Vietnam op te lossen zoals hem goedgevond) 1
 - een juiste weergave van de mening van Behrendt (bijvoorbeeld: Mao moedigt Ho Chi Minh aan, maar vlucht/is laf als het gevaarlijk wordt) 1
 - een juiste weergave van de gevolgen voor Noord-Vietnam (bijvoorbeeld: die zijn rampzalig/het land gaat in vlammen op) 1

Maximumscore 2

- 3 De juiste volgorde is: 5, 3, 7, 2, 1, 4, 6.

Opmerking

Als door het weglaten van één in een foutieve positie geplaatst nummer een verder juiste reeks van zes gebeurtenissen overblijft, mag één scorepunt worden toegekend.

Maximumscore 3

- 4 Een juist antwoord bevat de volgende elementen:
- een juiste, aan de foto ontleende tegenstelling (bijvoorbeeld: een kleine Vietnamees neemt een grote Amerikaan gevangen) 1
 - een tweede juiste, aan de foto ontleende tegenstelling (bijvoorbeeld: een Vietnamese vrouwelijke soldaat neemt een Amerikaanse mannelijke soldaat gevangen) 1
 - een juiste omschrijving van de Noord-Vietnamese propagandaboodschap dat zij de oorlog zullen winnen (bijvoorbeeld: het kleine Vietnam is sterk genoeg om de grote Verenigde Staten te overwinnen) 1

Maximumscore 2

- 5 Voorbeeld van een juist antwoord is:
De communistische jeugdorganisatie toont zich solidair met de strijd van Noord-Vietnam.

Maximumscore 2

- 6 Voorbeeld van een juist antwoord is:
- Nixon stelt zich neerbuigend op / neemt de argumenten van de demonstrant niet serieus, wat in het algemeen de houding van de machthebbers was 1
 - De jongere toont geen ontzag voor de gezagsdrager / maakt gebruik van 'obscene scheldwoorden', net als andere demonstrerende jongeren in die tijd 1

Antwoorden	Deel- scores
Maximumscore 2	
7 ☐ Voorbeeld van een juist antwoord is:	
• Nixon heeft geen reden om dit soort incidenten te verzinnen / is voor dit voorval een primaire bron (hij is aanwezig/hoofdrolspeler) / het zijn zijn memoires	<u>1</u>
• Nixon komt uit zijn eigen beschrijving wel erg triomfantelijk over, alsof hij deze jongere overtuigd heeft / Nixon heeft belang bij een fraaie weergave van zichzelf in zijn memoires / de jongere zal een andere beschrijving hebben gegeven van dit incident	<u>1</u>
Maximumscore 2	
8 ☐ Uit het antwoord moet blijken dat (door de uitspraak “Onze mannen hoeft te vechten.”) Nixon laat zien dat hij ervan uitgaat dat als de Verenigde Staten de oorlog in Vietnam niet winnen van de communisten, de strijd in andere landen (“op een andere plek”) zal moeten worden voortgezet / de communisten een volgend land zullen aanvallen (de dominotheorie).	
Maximumscore 2	
9 ☐ Uit het antwoord moet blijken dat:	
• uit de Pentagon Papers bleek dat de regering feiten verdraaid had om de Amerikaanse positie in de oorlog mooier voor te stellen / de Amerikaanse regering verschillende zaken over de oorlog had verzwegen/onjuist gepresenteerd had aan het volk/de volksvertegenwoordiging	<u>1</u>
• allerlei geheime besluiten van de regering over de oorlog in Vietnam door de publicatie openbaar werden gemaakt, waardoor het belang van de staat werd geschaad	<u>1</u>
Maximumscore 4	
10 ☐ Voorbeeld van een juist antwoord is:	
• Uit de bron blijkt dat de Vietnamveteraan zich niet begrepen voelt/zijn verhaal thuis niet kwijt kan/vervreemd is geraakt van zijn achtergrond, wat de psychosociale en fysieke klachten die het Vietnamsyndroom genoemd wordt, kan veroorzaken	<u>2</u>
De uitleg moet ondersteund worden met twee voorbeelden van misverstanden uit de bron, bijvoorbeeld (de twee volgende):	
• het thuisfront denkt dat de veteranen het gewone leven weer kunnen oppakken, er wordt een feest gegeven ter ere van zijn thuiskomst	<u>1</u>
• het thuisfront denkt dat de oorlog in Vietnam ‘spannend’ is, er wordt op een geïnteresseerde/nieuwsgierige manier gevraagd of hij ook iemand gedood heeft	<u>1</u>
Maximumscore 13	
11 ☐ Een juiste vergelijking bevat de volgende elementen:	
<i>A De posters</i>	
• Een juiste omschrijving van een (voor het Amerikaanse leger) positief beeld van de Vietnamoorlog, aan de hand van een element uit de poster, bijvoorbeeld: de poster van <i>The Green Berets</i> toont een tevreden lachende/stoere Amerikaanse soldaat/soldaten in actie, wat een beeld oproept van de heroïsche strijd van het Amerikaanse leger in Vietnam	<u>1</u>
• Een juiste omschrijving van een (voor het Amerikaanse leger) negatief beeld van de Vietnamoorlog, aan de hand van een element uit de poster, bijvoorbeeld dat de poster van <i>Born on the Fourth of July</i> een soldaat/veteraan in een rolstoel toont, wat een beeld oproept van de slachtoffers van de Vietnamoorlog/de veteranenproblematiek	<u>1</u>
<i>Opmerking</i>	
<i>Alleen als er een juiste verwijzing naar een element uit de posters wordt genoemd, mogen scorepunten worden toegekend.</i>	

Antwoorden	Deel-scores
<i>B De films</i>	
Uit het antwoord moet blijken dat:	
• John Wayne met het succesverhaal in zijn film duidelijk wil maken dat de Amerikanen deze oorlog kunnen winnen / dat de Vietnamoorlog een heldhaftige/eervolle oorlog is / dat de oorlog steun verdient	<u>1</u>
• dit doel gezien zijn achtergrond begrijpelijk is, omdat hij als veteraan uit de Tweede Wereldoorlog deze oorlog ziet als een vergelijkbare strijd tegen dictatuur/vóór democratie en vrijheid	<u>1</u>
• Oliver Stone met zijn film duidelijk wil maken welke problemen de Vietnamveteranen ondervinden na terugkeer uit de oorlog	<u>1</u>
• dit doel gezien zijn achtergrond begrijpelijk is, omdat hij als Vietnamveteraan zelf heeft ondervonden hoe moeilijk het was terug te keren in de Amerikaanse samenleving	<u>1</u>
<i>C Het Pentagon</i>	
Uit het antwoord moet blijken dat het Pentagon:	
• <i>The Green Berets</i> steunt, omdat de film een positief beeld geeft van het Amerikaanse leger / de rol van de Verenigde Staten in de wereld en (bijvoorbeeld) kon inspireren tot aanmelding	<u>1</u>
• <i>Born on the Fourth of July</i> niet steunt, omdat de film te veel nadruk legt op het leed dat soldaten te wachten staat na hun dienstitijd / een negatief beeld geeft van de Vietnamoorlog / de rol van de Verenigde Staten in de wereld	<u>1</u>
<i>D Plaatsen in de tijd</i>	
Een juist antwoord bevat de volgende elementen:	
Bij de poster uit 1968:	
• Een juiste beeldbepalende gebeurtenis uit 1968, bijvoorbeeld het Tet-offensief / het bloedbad in My Lai	<u>1</u>
• Een bij deze gebeurtenis passende uitleg van de invloed van deze gebeurtenis op de beeldvorming in de Verenigde Staten, bijvoorbeeld	<u>1</u>
– (bij het Tet-offensief) dat deze onverwachte aanval ertoe leidt dat Amerikaanse patriotten nog meer vastbesloten raken dat de oorlog door een grotere Amerikaanse inspanning gewonnen moet worden	
of	
– (bij My Lai / het Tet-offensief) dat tegenstanders van de oorlog hierdoor gesterkt worden in hun opvatting dat de Amerikanen in Vietnam een onmenselijke oorlog voeren / een oorlog die het moraal ernstig ondermijnt / die niet te winnen is.	
• Een bij deze gebeurtenis passende keuze of de film hierbij aansluit, bijvoorbeeld (in het eerste geval):	<u>1</u>
– <i>The Green Berets</i> past vanwege de nadruk op de glorierijke strijd bij het beeld dat deze Amerikanen hebben van de oorlog.	
of (in het tweede geval):	
– <i>The Green Berets</i> past vanwege de nadruk op de glorierijke strijd niet bij het beeld dat deze Amerikanen hebben van de oorlog.	
Bij de poster uit 1989:	
• Een juiste beschrijving van de verandering van het beeld van de Vietnamoorlog, bijvoorbeeld dat in de loop van de jaren tachtig er eindelijk aandacht komt voor het Vietnamsyndroom / de problemen van de veteranen.	<u>1</u>
• Een hierbij passende keuze of de film hierbij aansluit, bijvoorbeeld dat <i>Born on the Fourth of July</i> vanwege de hoofdrol van de veteraan past bij het beeld dat de Amerikanen in 1989 hebben van de oorlog.	<u>1</u>

Van kind tot burger: Volksoopvoeding in Nederland (1780-1901)

Maximumscore 2

- 12 Voorbeeld van een juist antwoord is:
- Nederland was rond 1780 een statenbond / nog geen eenheidsstaat 1
 - waarin het onderwijs niet vanuit een centraal punt werd geregeld 1

Maximumscore 4

- 13 Uit het antwoord moet blijken dat:
- armoede niet meer als onvermijdelijk werd gezien, maar dat er iets aan gedaan kon worden 2
 - door het onderwijs de armen deugd en beschaving kon worden bijgebracht / de zeden van de armen verbeterd konden worden / de armoede kon worden bestreden 2

Maximumscore 3

- 14 Voorbeeld van een juist antwoord is:
- 1 Kinderen moesten veel uit het hoofd leren: kinderen moet kritisch denkvermogen bijgebracht worden.
- 2 Het onderwijs was hoofdelijk: kinderen horen van en met elkaar te leren.
- 3 Om de orde te bewaren werden lijfstraffen toegepast: kinderen horen met milde hand opgevoed te worden.
- per juiste combinatie van bezwaar en verandering 1

Maximumscore 4

- 15 Voorbeeld van een juist antwoord is:
- Cultuur: oprichting Rijksmuseum/Koninklijke Bibliotheek/Algemeen Rijksarchief / standaardisatie van het Nederlands; daardoor werd de culturele eenheid in het koninkrijk benadrukt 2
 - Onderwijs: de schoolwet van 1806; door het lager onderwijs landelijk te regelen werd de nationale culturele eenheid bevorderd 2

Opmerking

Alleen voor een juiste combinatie van maatregel en uitleg van het beoogde doel mogen twee scorepunten worden toegekend.

Maximumscore 3

- 16 Uit het antwoord moet blijken dat de school niet voldeed aan de eis tot modernisering uit de schoolwet van 1806 in de volgende opzichten (drie van de volgende):
- de kwaliteit van het schoolgebouw
 - het gebrek aan orde in de klas
 - het gebrek aan deugdelijk materiaal/meubilair
 - leerlingen van uiteenlopende leeftijden zaten in één lokaal/geen verdeling in klassen
- per juist, aan de bron ontleend opzicht 1

Maximumscore 1

- 17 Uit het antwoord moet blijken dat in de maand mei de grootste kinderen de school verlaten om op het land te gaan werken.

Maximumscore 2

- 18 Uit het antwoord moet blijken dat veertig jaar later de schoolwet van 1878 van kracht was. In die wet werden eisen aan gebouwen, klassengrootte en bevoegdheid/salariëring van onderwijzers gesteld waardoor de problemen, zoals die beschreven worden in de bron, werden voorkomen.

Antwoorden	Deel-scores
Maximumscore 3	
19 ☐ Voorbeeld van een juist antwoord is: In de bron wordt duidelijk gemaakt dat:	
• voor de zoon en dochter uit het gezin onderwijs gezien wordt als middel om hoger op de maatschappelijke ladder te komen	<u>1</u>
• voor de jongen de ambachtsschool het type school is dat het best past bij een kind uit de arbeidersstand / voor de dochter een dienstje passend is bij haar stand	<u>1</u>
• voor de zoon een vakopleiding wordt gekozen en voor de dochter een meer verzorgende functie wordt bepleit	<u>1</u>
Maximumscore 2	
20 ☐ Voorbeeld van een juist antwoord is:	
• De opvoeding in het gezin was in arbeidersgezinnen vaak gebrekkig, doordat beide ouders (en de kinderen) buitenshuis moesten werken voor het inkomen van het gezin (en lange werktijden hadden)	<u>1</u>
• Van onderwijs op school kwam vaak weinig terecht, doordat het gezin de inkomsten van de kinderen niet kon missen. De kinderen konden daardoor vaak niet naar school, maar moesten werken	<u>1</u>
Maximumscore 5	
21 ☐ Een juist antwoord bevat de volgende elementen:	
• een juiste omschrijving van de schoolstrijd (bijvoorbeeld: het conflict om de financiële gelijkstelling van openbaar en bijzonder onderwijs) met de juiste politieke stromingen (confessionelen voor gelijkstelling, liberalen en socialisten tegen)	<u>2</u>
• een juiste omschrijving van de sociale kwestie (bijvoorbeeld: de zwakke positie van de arbeiders)	<u>1</u>
• een juist element uit de tekening waarmee Hahn zijn verwijt naar voren brengt, bijvoorbeeld de grote/weldoorvoede pastoor tegenover de armoedige/magere vrouw / haar armoedig geklede/magere kindertjes / het opgeheven vingertje van de pastoor / de deemoedige houding van de arbeidersvrouw	<u>1</u>
• een juist element uit het onderschrift waarmee Hahn zijn verwijt naar voren brengt, bijvoorbeeld: de pastoor bedreigt de vrouw (met de hel) / koopt haar om met voedsel (bonen en roggebrood)	<u>1</u>
Maximumscore 3	
22 ☐ Een juist antwoord bevat de volgende elementen:	
• de uitleg voor de relatief grote toename van de kinderarbeid (de introductie van de stoommachine maakte het werk lichter)	<u>1</u>
• een juiste uitleg voor de grotere belemmering van kinderarbeid in de fabrieken dan van kinderarbeid in de huisnijverheid (de schoolgang werd door de vaste werktijden en langere werkdagen in de fabrieken meer belemmerd dan door de minder vaste werktijden in de huisnijverheid)	<u>2</u>
Maximumscore 2	
23 ☐ Uit het antwoord moet blijken dat het gaat om het bijzonder onderwijs: het openbaar onderwijs was tot 1889 kosteloos en Jan moet schoolgeld betalen.	
Maximumscore 2	
24 ☐ Uit het antwoord moet blijken dat Jans ouders regelmatig het schoolgeld niet kunnen betalen; als het gezin bedeed zou worden, hoefde het geen schoolgeld te betalen.	
Maximumscore 2	
25 ☐ Uit het antwoord moet blijken dat in de bron wordt aangegeven dat Jan in een sociaal gevarieerde klas zit, want hij heeft geen geld, 'terwijl de omringende leerlingen zich in de welvaart van hun ouders veilig voelen'.	

Maximumscore 1

- 26 Uit het antwoord moet blijken dat de invoering van de leerplichtwet (1901) hier een einde aan maakte.

inzenden scores

Verwerk de scores van de alfabetisch eerste vijf kandidaten per school in het programma WOLF.

Zend de gegevens uiterlijk op 31 mei naar Cito.

Bronvermelding

1: Koos van Weringh, Getekende wereld, de kijk van F. Behrendt en Opland op het wereldgebeuren, 1961-1975, Amsterdam 1976, pag. 100.

2: Memorial of a Glorious Time, s.l., pag. 32.

3: ontleend aan: R.M. Nixon, The memoires of Richard Nixon, New York 1978, pag. 492.

4: ontleend aan: Al Santoli, Everything we had, an oral history of the Vietnam war by thirty-three American soldiers who fought it, New York 1981, pag. 132.

5 en 7: The Green Berets, affiche en tekst van de videoband.

6 en 8: Born on the Fourth of July, affiche en tekst van de videoband.

9: Bernard Kruithof, Jan Noordman en Piet de Rooy (red.), Geschiedenis van opvoeding en onderwijs, Inleiding, Bronnen, Onderzoek, Nijmegen 1982, pag. 286.

10: Ali de Regt, Arbeidersgezinnen en beschavingsarbeid, ontwikkelingen in Nederland 1870-1940, Amsterdam 1956, pag. 164.

11: Leonard de Vries (ed.), Het beste van Albert Hahn, Amsterdam/Brussel 1984, pag. 66.

12: Jan Ligthart, Jeugdherinneringen, Groningen 1956, pag. 256-263.

Einde